



## Határozatok Tára

JULIANE KOKOTT  
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA  
Az ismertetés napja: 2016. április 14.<sup>1</sup>

**C-101/15. P. sz. ügy**

**Pilkington Group Ltd és társai  
kontra**

**Európai Bizottság**

„Fellebbezés — Verseny — Kartellek (EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke) — Bírságok — A 2006. évi bírságkiszabási iránymutatás — A figyelembe veendő eladások értéke — Az 1/2003/EK rendelet 23. cikkének (2) bekezdése szerinti bírság 10%-os felső határának kiszámításakor figyelembe vett árfolyam — A járműipari üveg európai piaca”

### **I – Bevezetés**

1. A jelen fellebbezési eljárás lehetőséget kínál a Bíróság számára, hogy állást foglaljon két olyan problémakörrel kapcsolatban, amelyek nem lebecsülendő jelentőséggel bírnak az Európai Bizottság mint versenyhatóság jövőbeli közigazgatási gyakorlata szempontjából.
2. Egyrészt pontosítani kell, hogy a kartell résztvevői mely eladásainak értékét lehet figyelembe venni a velük szemben kiszabandó bírságok számításának alapjaként. Másrészt tisztázni kell, hogy mely árfolyamot kell figyelembe venni a pénznem átváltása során, ha egy vállalkozás az eladási számait nem euróban teszi közzé. Ettől függhet, hogy a Bizottság által kiszabott bírság meghaladja-e az érintett vállalkozás teljes forgalmának 10%-ában meghatározott jogszabályi felső határt, és adott esetben milyen ráfordítást jelent e vállalkozás számára a bírság megfizetése.
3. Emellett néhány részletkérdés is felmerül a kartelljogi bírság kiszabása során alkalmazandó egyenlő bánásmód és arányosság elvével, valamint az ilyen szankciók tekintetében az Európai Unió Törvényszékére ruházott korlátlan felülvizsgálati jogkörrel összefüggésben.
4. Az említett jogi problémák az Európai Gazdasági Térségben (EGT) működő járműipariüveg-kartellel összefüggésben merülnek fel, amelyet az Európai Bizottság néhány évvel ezelőtt felfedezett, és 2008. november 12-én bírságot kiszabó határozat tárgyává tett (a továbbiakban: vitatott határozat)<sup>2</sup>. E határozattal szemben a Pilkington cégcsoporthoz tartozó több társaság (a továbbiakban együtt: Pilkington) az uniós bíróságok előtt keres jogvédelmet.

<sup>1</sup> — Eredeti nyelv: német.

<sup>2</sup> — Az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 81. cikke és az EGT-Megállapodás 53. cikke szerinti eljárásban 2008. november 12-én hozott C(2008) 6815 végleges bizottsági határozat (COMP/39.125 – „járműipari üveg”-ügy, összefoglaló: HL 2009. C 173., 13. o.); helyesbítette a 2009. február 11-i C(2009) 863 végleges határozat és a 2013. február 28-i C(2013) 1119 végleges határozat.

5. Első fokon a Pilkington vitatott határozattal szembeni kifogásai nem voltak eredményesek; a Pilkington megsemmisítés iránti keresetét a Törvényszék a 2014. december 17-i ítéletével (a továbbiakban: megtámadott ítélet vagy a Törvényszék ítélete) elutasította.<sup>3</sup> Jelenleg a Pilkington a Bíróság előtti fellebbezési eljárásban kér további jogvédelmet.

6. A járműipariüveg-kartellre vonatkozóan jelenleg egy további fellebbezési eljárás is folyamatban van a Bíróság előtt.<sup>4</sup> Ez azonban nem a Törvényszék ugyanazon ítéletét támadja, és teljesen más jogi problémákat vet fel.

## II – Jogi háttér

7. Ezen ügy elsődleges jogi háttérét az EK 81. cikk (jelenleg EUMSZ 101. cikk) határozza meg.<sup>5</sup> Amennyiben az Európai Gazdasági Térség területe érintett, az EGT-Megállapodás 53. cikke az EK 81. cikknek megfelelő rendelkezést tartalmaz. A másodlagos uniós jogból továbbá az 1/2003/EK rendelet<sup>6</sup> 23. cikkének (2) bekezdése releváns.

8. Az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének szövege kivonatosan a következő:

„A Bizottság határozattal bírságot szabhat ki a vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira, amennyiben azok akár szándékosan, akár gondatlanságból:

a) megsértik a[z] [EK] 81. [cikket] vagy [az] [EK] 82. cikk[e]t; [...]

[...]

A jogsértésben részt vevő vállalkozások és vállalkozások társulásai tekintetében a bírság egyenként nem haladhatja meg az előző üzleti év teljes forgalmának 10%-át.

[...]”

9. Kiegészítőleg utalni kell a 2006. évi iránymutatásra,<sup>7</sup> amelyben a Bizottság a bírság kiszabására vonatkozó közigazgatási gyakorlatát rögzítette. Az iránymutatás 4–6. pontjában, valamint 13. pontjában többek között a következő fejtegetések szerepelnek: „4. A Bizottság azon hatásköre, hogy bírságot szabhat ki a vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira, amennyiben azok akár szándékosan, akár gondatlanságból megsértik a Szerződés 81. vagy 82. cikkét, egyike a Bizottság rendelkezésére álló azon eszközöknek, melyek a Szerződés által a Bizottság hatáskörébe utalt felügyeleti feladatok ellátását teszik lehetővé. [...] Ennek érdekében a Bizottságnak fenn kell tartania tevékenységének elrettentő jellegét. [...] Következésképpen, abban az esetben, ha a Bizottság a[z] [EK] 81. [cikket] vagy [az] [EK] 82. cikk rendelkezéseibe ütköző jogsértést észlel, szükségesnek ítélni a

3 — Pilkington Group és társai kontra Bizottság ítélet (T-72/09, EU:T:2014:1094).

4 — AGC Glass Europe és társai kontra Bizottság ügy (C-517/15 P, HL 2015. C 398., 20. o.).

5 — Kizárólag a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése előtti jogi helyzet a mérvadó, mivel a vitatott határozatot 2009. december 1-je előtt fogadták el.

6 — A[z] [EK] 81. [cikket] és [az] [EK] 82. [cikket] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.), a továbbiakban: 1/2003 rendelet.

7 — Az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatás (HL 2006. C 210., 2. o.), a továbbiakban: 2006. évi iránymutatás.

jogsértést elkövető feleket bírsággal sújtani. A bírságoknak elégséges elrettentő hatással kell rendelkezniük, nem csupán az érintett vállalkozásokat szankcionálva (speciális elrettentő hatás), hanem más vállalatokat is elriasztva a[z] [EK] 81. [cikk] és [az] [EK] 82. [cikk] ellentétes magatartástól, illetve annak folytatásától (általános elrettentő hatás).

5. E célok elérése érdekében szükséges, hogy a Bizottság a bírságok megállapításának alapjaként azon eladott áruk vagy szolgáltatások értékét vegye alapul, amelyekre a jogsértés vonatkozik. A jogsértés időtartamának szintén fontos szerepet kell játszania a bírság megfelelő összegének kiszámításában. A jogsértés időtartama szükségszerűen befolyásolja a jogsértések lehetséges piaci következményeit. Ennélfogva fontos, hogy a bírság tükrözze, a vállalkozás hány évig vett részt a jogsértésben.

6. A jogsértéssel összefüggő eladások értékének és az időtartamnak a kombinációja megfelelő helyettesítő értéknek tekinthető, mely tükrözi a jogsértés gazdasági jelentőségét, valamint a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások egymáshoz viszonyított súlyát. A fenti jelzőszámok jól tükrözik a bírság nagyságrendjét, de nem szolgálhatnak automatikus számtani számítási módszer alapjául.

[...]

13. A kiszabásra kerülő bírságok alapösszegének meghatározásához a Bizottság a jogsértés által közvetlenül vagy közvetve [...] érintett, a vállalkozás által az EGT-n belül, az érintett földrajzi területen értékesített áruk és szolgáltatások eladásának értékét alkalmazza. A Bizottság rendszerint a vállalkozásnak a jogsértésben való részvétel utolsó teljes üzleti évében történt eladásait veszi figyelembe.”

### III – A jogvita háttere

#### *A – A tényállás és a közigazgatási eljárás*

10. A Pilkington a világ egyik vezető üvegyártója, különösen járműipariüveg-gyártója.

11. A Törvényszék megállapításai szerint a Pilkington az ebben az ágazatban működő más vállalkozásokkal együtt kartelltevékenységet végzett, amely abban állt, hogy a járműipariüveg-részeknek a legnagyobb járműgyártók részére történő szállítására vonatkozó szerződéseket összehangolt módon osztották el az EGT-ben. A kartell résztvevői összehangolták az árképzési politikákat és a beszállítási stratégiákat, amelyek a vállalkozások pozíciója általános stabilitásának fenntartására irányultak az érintett piacon. Ezzel összefüggésben a kartell résztvevői nyomon követték az ezeken az üléseken és egyéb kapcsolataik során hozott döntéseket, valamint korrekciós intézkedésekben állapodtak meg egymás között.

12. A járműipariüveg-kartell 1998. március 10-től 2003. március 11-ig működött az EGT-ben, minek során a kartellben részt vevő egyes vállalkozások részvételének időtartama különböző volt – a Pilkington esetében a részvétel 1998. március 10-től 2002. szeptember 3-ig tartott. Egységes és folyamatos jogsértés történt.

13. A közigazgatási eljárásban a Bizottság 2007. április 18-án kifogásközlést intézett a kartellben részt vevő több vállalkozáshoz, többek között a Pilkingtonhoz. A Bizottság által tartott meghallgatásra 2007. szeptember 24-én került sor. A versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottság bevonását követően a Bizottság 2008. november 12-én elfogadta a vitatott határozatot.

14. A vitatott határozat 1. cikkében a Bizottság megállapítja, hogy különböző vállalkozások – többek között a Pilkington (az 1. cikk c) pontja) – megsértették az EK 81. cikket és az EGT-Megállapodás 53. cikkét azáltal, hogy az EGT-ben részt vettek egy sor, a járműipariüveg-ágazatra vonatkozó megállapodásban és/vagy összehangolt magatartásban.

15. Az egyes vállalkozásokkal szemben a kartellben való részvételük miatt kiszabott bírságok a vitatott határozat 2. cikkéből következnek. A Pilkington esetében ez 370 millió euró, amelyet a fellebbezőknek egyetemlegesen kell viselniük (a 2. cikk (1) bekezdésének c) pontja). A 2013. február 28-i módosító határozattal, amely számítási hibák kijavítására szolgált, ezt az összeget 357 millió euróra<sup>8</sup> csökkentették. A vitatott határozat 2. cikkének (2) bekezdése szerint a bírságot a határozat közlésétől számított három hónapon belül euróban kellett megfizetni.

#### *B – Az elsőfokú bírósági eljárás*

16. A vitatott határozattal szemben annak több címzettje első fokon a Törvényszék előtt kért jogvédelmet megsemmisítés iránti kereset útján.

17. A Pilkington cégcsoportot illetően első fokon a 2009. február 18-i beadvánnyal a Pilkington Group Ltd, a Pilkington Automotive Ltd, a Pilkington Automotive Deutschland GmbH, a Pilkington Holding GmbH és a Pilkington Italia SpA (a továbbiakban: felperesek, illetve fellebbezők) nyújtott be közös keresetet a Törvényszékhez a Bizottság ellen.

18. A Törvényszék a 2014. december 17-i ítéletével elutasította e keresetet, a Bizottságot azonban a Pilkington költségei 10%-ának megfizetésére kötelezte.<sup>9</sup> Egyébként a Törvényszék az elsőfokú eljárás összes költségének viselésére a felpereseket kötelezte.

#### **IV – A Bíróság előtti eljárás**

19. A 2015. február 27-i beadvánnyal a fellebbezők együttesen a jelen fellebbezést nyújtották be a Törvényszék ítélete ellen.

20. A fellebbezők azt kérik, hogy a Bíróság:

- helyezze hatályon kívül a T-72/09. sz. ügyben hozott ítéletet annyiban, amennyiben az a vitatott határozat 2. cikke (1) bekezdésének c) pontja ellen benyújtott keresetet elutasítja,
- csökkentse a vitatott határozat 2. cikke (1) bekezdésének c) pontjában a fellebbezőkkel szemben kiszabott bírságot, és
- kötelezze a Bizottságot a fellebbezők ezen eljárásban felmerült költségeinek viselésére.

21. A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

- utasítsa el a fellebbezést, és
- a fellebbezőket kötelezze az eljárás költségeinek viselésére.

22. A Bíróság a fellebbezést írásbeli és a 2016. március 2-i szóbeli eljárásban vizsgálta meg.

<sup>8</sup> – A továbbiakban EUR-ként is rövidítve.

<sup>9</sup> – A költségviselésre vonatkozó e döntést a Törvényszék azzal a körülménnyel indokolja, hogy a Bizottság csak a folyamatban lévő elsőfokú bírósági eljárás során fogadta el a 2013. február 28-i módosító határozatot (lásd a fenti 15. pontot és a 2. lábjegyzetet), amellyel a bírság kiszámítása során elkövetett két hibát helyesbítette (a megtámadott ítélet 448. és 449. pontja).

## V – A jogalapok értékelése

23. A Pilkington a fellebbezésében már nem hoz fel minden olyan kérdést, amely az elsőfokú eljárás tárgyát képezte. A fellebbezési eljárásban a jogvita inkább már csak a bírság kiszámítására vonatkozó kérdésekre korlátozódik. E tekintetben a fellebbezők három jogalapra támaszkodnak, amelyek közül az elsőnek a figyelembe veendő eladások értéke (lásd erre vonatkozóan rögtön az alábbi A. pontot), a másodiknak a 10%-os felső határ meghatározása során irányadó euróárfolyam (lásd erre vonatkozóan majd az alábbi B. pontot), a harmadiknak pedig különböző általános jogelvek, valamint jogállami megfontolások (lásd erre vonatkozóan az alábbi C. pontot) képezik a tárgyát.

### *A – A bírság kiszámítása során figyelembe veendő eladások értékéről (első jogalap)*

24. Az első jogalap a megtámadott ítélet 201–227. pontja (és különösen a 217–227. pontja) ellen irányul. Ennek tárgya azon eladások jellege, amelyek az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdése első albekezdésének a) pontja értelmében a bírság kiszámításának alapjául szolgálhatnak. A fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék jogtalanul hagyta helyben a Bizottság azon megközelítését, amely szerint a Pilkingtonnak a jogsértés kezdete előtti időszakban megkötött szerződése alapján történt szállításait is figyelembe lehetett venni még abban az esetben is, ha ezeket a szerződéseket a jogsértés időtartama alatt nem tárgyalták újra. Ezáltal a Törvényszék a 2006. évi iránymutatás 13. pontjának értelmezése során tévesen alkalmazta a jogot.

25. A 2006. évi iránymutatás 13. pontja szerint a kiszabásra kerülő bírságok alapösszegének kiszámításához a Bizottság a jogsértés által közvetlenül vagy közvetve érintett, a vállalkozás által az EGT-n belül, az érintett földrajzi területen értékesített áruk és szolgáltatások eladásának értékét alkalmazza.

26. Következésképpen a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint<sup>10</sup> – amely szorosan kapcsolódik az iránymutatás 6. pontjának szövegéhez – az iránymutatás 13. pontjának célja az, hogy a vállalkozással szemben kiszabott bírság számításának a kiindulópontja olyan összeg legyen, amely tükrözi a jogsértés gazdasági jelentőségét és az e vállalkozás által abban képviselt viszonylagos súlyt. Ennek fordítottjaként ki kell zárni az olyan eladások értékét, amelyek nem állnak valós kapcsolatban a kartellnek az EGT-ben való alkalmazási körével.<sup>11</sup>

27. A jelen ügyben a vita lényegében akörül forog, fenn kell-e állnia valamiféle okozati összefüggésnek a kartell tevékenysége és az eladásoknak a bírság kiszámítása során releváns alkotóelemei között. A fellebbezők azt az álláspontot képviselik, hogy legalább az olyan járműipariüveg-eladásokat figyelmen kívül kell hagyni, amelyekre a kartell szükségszerűen nem hatott ki, mivel ezek az eladások olyan szerződéseken alapultak, amelyeket még a jogsértés kezdete előtt – állítólag rendes versenyfeltételek mellett – kötöttek, és a jogsértés időtartama alatt nem tárgyaltak újra. A fellebbezők úgy vélik, hogy az ilyen eladások figyelembevételével a kartell jelentőségét eltüloznák.

28. E tekintetben semmiképpen sem csak elméleti vitáról vagy technikai részletről van szó: amennyiben a Pilkington említett eladásait nem vették volna figyelembe számítási alapként, a fellebbezők által szolgáltatott adatok alapján a Bizottság által kiszabott bírságnak mintegy 49 millió euróval alacsonyabbnak kellett volna lennie.

10 — Team Relocations és társai kontra Bizottság ítélet (C-444/11 P, EU:C:2013:464, 76. pont); Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 57. és 59. pont); Dole Food és Dole Fresh Fruit Europe kontra Bizottság ítélet (C-286/13 P, EU:C:2015:184, 148. és 149. pont); LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 53. és 55. pont); InnoLux kontra Bizottság ítélet (C-231/14 P, EU:C:2015:451, 50. pont); AC-Treuhand kontra Bizottság ítélet (C-194/14 P, EU:C:2015:717, 64. pont); Toshiba Corporation kontra Bizottság ítélet (C-373/14 P, EU:C:2016:26, 85. pont).

11 — Team Relocations és társai kontra Bizottság ítélet (C-444/11 P, EU:C:2013:464, 77. pont); Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 58. pont); LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 54. pont); InnoLux kontra Bizottság ítélet (C-231/14 P, EU:C:2015:451, 62. pont).

29. Még ha a fellebbezőknek a 2006. évi iránymutatás 13. pontjának értelmezésére vonatkozó érvelése első pillantásra vonzónak tűnhet is, részletes vizsgálat alapján nem állja meg a helyét.

30. Ugyanis már a 2006. évi iránymutatás 13. pontjának szövegét nagyon tágan fogalmazták meg: a jogsértés által *közvetlenül vagy közvetve érintett*, a kartell résztvevője által az EGT-n belül, az érintett földrajzi területen értékesített összes árurol és szolgáltatásról van szó. Ugyanezen iránymutatás 5. pontja hasonlóan általánosan úgy fogalmaz, hogy a bírságok megállapításának alapjaként azon eladott áruk vagy szolgáltatások értékét veszik alapul, amelyekre a jogsértés *vonatkozik*.

31. Ennélfogva – ahogy a Bíróság már tisztázta – a 2006. évi iránymutatás 13. pontjában alkalmazott „eladások értéke” fogalom túl szűk értelmezését jelentené, ha ebbe csak az olyan eladásokat akarnák bevonni, amelyek tekintetében megállapítást nyert, hogy azokra a szankcionálni kívánt kartell ténylegesen kihatott.<sup>12</sup> Ennek megfelelően az ítélkezési gyakorlat szerint a bírság alapösszegének megállapítása során nem kell pozitívan bizonyítani, hogy az eladások számítási alapként figyelembe vett egyes alkotóelemeire a jogsértés kihatott.<sup>13</sup>

32. Jóllehet a 2006. évi iránymutatás 13. pontjában szereplő „eladások értéke” fogalmat nem lehet olyan szélesre kiterjeszteni, hogy abba a kartell alkalmazási körén kívüli eladásokat is bevonjanak.<sup>14</sup> Ha azonban – ahogy a jelen ügyben – olyan eladásokról van szó, amelyeket mindenképpen az érintett piacon valósítottak meg, ezek minden további nélkül a bírság alapösszege számítási alapjának részét képezik.<sup>15</sup> A Pilkington állításától eltérően ugyanis az ilyen eladások semmiképpen nem esnek kívül a kartell alkalmazási körén.

33. Az említett eladások hasznos támpontot jelentenek a kartell által és különösen a Pilkington által az EGT-n belüli verseny számára okozott kár tekintetében, mivel tájékoztatást adnak a kartellnek az érintett piacon fennálló gazdasági jelentőségéről, valamint a Pilkingtonnak a kartellen belüli relatív súlyáról, ahogyan a 2006. évi iránymutatás 6. és 13. pontja, valamint a Bíróság erre vonatkozó ítélkezési gyakorlata megköveteli.<sup>16</sup>

34. Ha – ahogy a fellebbezők szemei előtt lebeg – a bírság kiszámítása során ki akarnánk zárni az érintett piacon megvalósított eladások egy részét, ez számos esetben mesterségesen csökkentené a kartell gazdasági jelentőségét, és következésképpen homlokegyenest ellentétes lenne a 2006. évi iránymutatás 6. és 13. pontjának célkitűzésével<sup>17</sup> (lásd kiegészítőleg az említett iránymutatás 4. és 5. pontját). A kartelltevékenység teljes terjedelme ugyanis nem képezhető le megfelelően, ha szelektíven csak a kartell résztvevői által az érintett piacon megvalósított egyes eladásokat vizsgálunk.

35. A felperesek által előnyben részesített számítási mód különösen azt nem veszi figyelembe, hogy sok kartell – többek között a jelen ügyben vitatott kartell – fő céljai közé tartozik a piacnak a kartell résztvevői közötti felosztása vagy azok piaci részesedésének a megállapodott szinten való tartása. Ez a *stabilizáló hatás*, amelyet a Törvényszék jogosan kiemelt,<sup>18</sup> természetszerűleg kihat a kartell

12 — Team Relocations és társai kontra Bizottság ítélet (C-444/11 P, EU:C:2013:464, 76. pont); Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 57. pont); Dole Food és Dole Fresh Fruit Europe kontra Bizottság ítélet (C-286/13 P, EU:C:2015:184, 148. pont); LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 53. pont).

13 — Ebben az értelemben: LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 57. pont).

14 — Team Relocations és társai kontra Bizottság ítélet (C-444/11 P, EU:C:2013:464, 76. pont); Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 57. pont); Dole Food és Dole Fresh Fruit Europe kontra Bizottság ítélet (C-286/13 P, EU:C:2015:184, 148. pont); LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 53. pont); InnoLux kontra Bizottság ítélet (C-231/14 P, EU:C:2015:451, 55. pont).

15 — Ebben az értelemben: az LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 57. pont), amelyben a Bíróság tisztázta, hogy a 2006. évi iránymutatás 13. pontja „a jogsértés által érintett releváns piacon megvalósított eladásokra vonatkozik”.

16 — Lásd e tekintetben ismételtén a jelen indítvány fenti 26. pontját a 10. lábjegyzettel.

17 — Team Relocations és társai kontra Bizottság ítélet (C-444/11 P, EU:C:2013:464, 77. pont); Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 58. pont); LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 54. pont); InnoLux kontra Bizottság ítélet (C-231/14 P, EU:C:2015:451, 62. pont).

18 — A megátadott ítélet 224. és 226. pontja.

résztevőinek a piacon kifejtett teljes tevékenységére. Ahogy a Bizottság nagyon meggyőzően kiemeli, e tekintetben már néhány jogügylet manipulációja elegendő lehet ahhoz, hogy az egész piacon elérjék a kartell résztvevői által kifejtetni kívánt hatást. Ha azonban a kartell jogellenes célja és ezáltal a kartell résztvevőinek „bűnös energiája” az egész piacra kiterjed, akkor valamennyi, e piacon teljesített eladást is alapul kell venni a bírságok kiszámításakor.

36. Ennek megfelelően nem mérvadó, hogy az érintett vállalkozások minden egyes megvalósított jogügylet tekintetében bizonyíthatóan – vagy csak esetlegesen – összejátszottak-e. Az sem döntő egyébként, hogy az e vállalkozások által a kartellel elérni kívánt versenyellenes eredmény ténylegesen bekövetkezett-e, és ha igen, milyen mértékben.<sup>19</sup> Valójában elégséges, ha a cél vagy a hatás az EK 81. cikk (EUMSZ 101. cikk) értelmében a *verseny torzítása* az érintett piacon.<sup>20</sup> Ilyen esetben főszabály szerint a kartell résztvevői e piacon megvalósított összes eladásának értékét figyelembe kell venni a bírság alapösszegének kiszámítása során.

37. Egyébként a kartell résztvevői által az érintett piacon megvalósított minden egyes eladás értékelésével járó adminisztratív teher teljesen aránytalan lenne. A legtöbb esetben ugyanis a bírság kiszámítása során figyelembe veendő eladások számos jogügyleten alapulnak, amelyek esetében aligha tűnik megvalósíthatónak, hogy minden egyes jogügyletet megvizsgáljanak abból a szempontból, hogy arra – ténylegesen vagy potenciálisan – kihatott-e a kartell résztvevőinek összejátszásra irányuló magatartása. Ez annál inkább érvényes, mivel a kartelleket a titoktartás kultúrája jellemzi az érintett vállalkozások részéről, amelyet nem kellene a bírságkiszabás szintjén még „díjazni” is.<sup>21</sup>

38. Mindent egybevetve tehát kizárólag az a mérvadó, hogy a bírság alapösszegének kiszámítása során figyelembe vett eladásokat *az érintett piacon valósították meg*.<sup>22</sup> Éppen a jogsértés tárgyát képező termékek eladásából származó e forgalom tükrözheti ugyanis a legjobban e jogsértés gazdasági jelentőségét.<sup>23</sup> Ilyen módon biztosítják, hogy olyan megfelelő szankció kiszabására kerüljön sor, amely hozzájárul a versenyszabályoknak az európai belső piacon történő hatékony érvényesítéséhez (lásd e tekintetben a 2006. évi iránymutatás 4. és 5. pontját is).

39. Következésképpen az első jogalapot el kell utasítani.

#### *B – A bírság 10%-os felső határának számítása során irányadó árfolyamról (második jogalap)*

40. A második jogalap a megtámadott ítélet 410–423. pontja ellen irányul, és a bírságok uniós szinten alkalmazandó, az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében előírt felső határára vonatkozik (néha „kiegyenlítő határértéknek” is nevezik). E rendelkezés szerint a valamely vállalkozással szemben kiszabott bírság nem haladhatja meg a vállalkozás előző üzleti évben elért teljes forgalmának 10%-át.

19 — A versenyszabályokat sértik és sérteni fogják, és a versenyhatóságok által szankcionálhatók és szankcionálandók az olyan kartellmegállapodások is, amelyeket az érintett vállalkozások végső soron nem hajtanak végre, vagy amelyek nem érik el a kívánt eredményt a piacon.

20 — A verseny torzítására vonatkozó kritérium jelentőségéről lásd továbbá: LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 63. pont); InnoLux kontra Bizottság ítélet (C-231/14 P, EU:C:2015:451, 61. pont).

21 — Team Relocations és társai kontra Bizottság ítélet (C-444/11 P, EU:C:2013:464, 77. pont); Guardian Industries és Guradian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 58. pont); LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 54. pont).

22 — Lásd e tekintetben ismételtén: LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 57. pont) „a jogsértés által érintett releváns piacon megvalósított eladásokra” történő hivatkozással.

23 — Team Relocations és társai kontra Bizottság ítélet (C-444/11 P, EU:C:2013:464, 75–78. pont); Guardian Industries és Guradian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 57–59. pont); Dole Food és Dole Fresh Fruit Europe kontra Bizottság ítélet (C-286/13 P, EU:C:2015:184, 148. és 149. pont); LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 53–58. és 64. pont); InnoLux kontra Bizottság ítélet (C-231/14 P, EU:C:2015:451, 51. pont).

41. A fellebbezők véleménye szerint a megtámadott ítélet sérti ezt a rendelkezést, mivel a Törvényszék az angol fontról<sup>24</sup> euróra való átváltási árfolyamot téves jogalkalmazással állapította meg. Ha a Törvényszék – ahogy már korábban a Bizottság – nem az Európai Központi Banknak (EKB) a Pilkingtonnak a vitatott határozat elfogadását megelőző utolsó lezárt üzleti évére vonatkozó átlagárfolyamából, hanem a Pilkington által előnyben részesített, a határozat elfogadásának napján irányadó aktuális napi árfolyamból indult volna ki, akkor a Pilkington tekintetében alacsonyabb lett volna a 10%-os felső határ, és ezáltal a bírság is.

## 1. Előzetes megjegyzés

42. Az itt felhozott kifogások háttere, hogy a Pilkington anyavállalatának székhelye az Egyesült Királyságban található, ezért a teljes Pilkington cégcsoport eladásainak a jelen ügyben számítási alapként szolgáló értékét angol fontban állapították meg. Ezzel szemben a Bizottság által a kartelltevékenység szankcionálása érdekében uniós szinten kiszabott bírságokat euróban fejezik ki. A pénznemek átváltása szükséges tehát annak megállapításához, hogy a kiszabott bírság a Pilkington tekintetében meghaladja-e a vitatott határozat elfogadását megelőző utolsó lezárt üzleti évben elért teljes forgalom 10%-ának megfelelő jogszabályi felső határt.

43. A fellebbezők nem vitatottan előadják, hogy a Pilkington teljes forgalma a 2007. április 1. és 2008. március 31. közötti üzleti évben 2,614 milliárd GBP volt. A 10%-os felső határ kiindulási alapja tehát az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése értelmében a 261,4 millió GBP érték (2,614 milliárd GBP 10%-a) volt.

44. Amennyiben – ahogy a Bizottság és a Törvényszék – az abban az időszakban irányadó EKB átváltási átlagárfolyamra (1 GBP = 1,415 EUR) támaszkodunk, 370,1 millió EUR összegű felső határt kapunk. Ha ezzel szemben a 2008. november 12-re, tehát a vitatott határozat Bizottság általi elfogadásának napjára vonatkozó különös EKB árfolyamot vesszük alapul (1 GBP = 1,2149 EUR vagy 1 EUR = 0,82310 GBP),<sup>25</sup> akkor egy lényegesen alacsonyabb, 317,5 millió EUR összegű felső határt kapunk.

45. Az első esetben tehát a Bizottság által kiszabott bírság a 357 millió EUR helyesbített összeggel egyértelműen a 10%-os felső határ alatt van,<sup>26</sup> ezzel szemben a második esetben csaknem 40 millió EUR-val túllépné a 10%-os felső határt. Éppen ez a mintegy 40 millió EUR különbség forog tehát kockán, amikor a felek a második jogalap keretében a helyes átváltási árfolyam kiválasztásáról vitáznak. Tisztázni kell, hogy az angol font euróhoz képesti értékvesztése – amelyet a vitatott határozat elfogadásáig terjedő időszakban el kellett könyvelni – a Pilkington javára válik-e, vagy ellenkezőleg, a Pilkington által viselendő árfolyamkockázatnak minősül.

## 2. A Pilkington által felhozott kifogásokról

46. Míg a fellebbezők kifejezetten elismerik a Bizottság arra vonatkozó jogát, hogy az általa kiszabott, az 1/2003 rendelet 23. cikke szerinti kartelljogi bírságokat euróban állapítsa meg, a Törvényszéknek a 10%-os felső határ számítása szempontjából releváns árfolyamra vonatkozó fejtegetéseit téves jogalkalmazásnak tartják.

24 — A továbbiakban GBP-ként is rövidítve.

25 — HL 2008. C 290., 6. o.

26 — Az eredetileg megállapított 370 millió euró összeg is még – ha csak szűkösen is – a 10%-os felső határ alatt marad, ha az átlagárfolyamot vesszük alapul.

47. A megtámadott ítélettel szemben e tekintetben felhozott kifogásaik lényegében két témakörbe sorolhatók: egyrészt a Törvényszék tévesen ítélte meg a 10%-os felső határ célját (lásd erre vonatkozóan rögtön az a) szakaszt), másrészt nem tett eleget az egyenlő bánásmód és a jogbiztonság követelményének (lásd erre vonatkozóan az alábbi b) szakaszt).

a) A 10%-os felső határ célja

48. A 10%-os felső határral az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése alapján olyan elemet vezetnek be a kartelljogi bírságok számításába, amelynek a jogsértés súlyának és időtartamának alapvető szempontjával ellentétben különálló és független célja van.<sup>27</sup> Figyelembe kell venni az érintett vállalkozások fizetési képességét, valamint el kell kerülni a túl nagyméretű és aránytalan bírságok kiszabását.<sup>28</sup>

49. Az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése keretében a vállalkozásnak abban az időpontban fennálló fizetési képessége az irányadó, amikor a Bizottság megállapítja a jogsértés tekintetében a felelősségét, és vele szemben pénzügyi szankciót szab ki.<sup>29</sup>

50. Egy vállalkozás fizetési képességét kétségtelenül akkor vennék figyelembe a lehető legjobban, ha azt arra a pontos napra tekintettel ítélnék meg, amelyen a Bizottság a bírságot kiszabó határozatát elfogadja. Ez azonban szinte leküzdhetetlen gyakorlati nehézségek elé állítaná a Bizottságot: egyrészt a bírságot kiszabó határozat elfogadásakor rendszerint nem ismertek az érintett vállalkozás forgalmára vonatkozó naprakész adatok, legalábbis ezen adatok nem állnak rendelkezésre bizonyított és ezáltal megbízható formában. Másrészt a Bizottság belső döntési folyamatai is – különösen a tanácsadó bizottság jogszabályban előírt meghallgatása,<sup>30</sup> de a konkrét ügyben a szankció célszerűségére, számítási módszerére és mértékére vonatkozó, hatóságon belüli elemzés szükségessége is<sup>31</sup> – megkövetelik, hogy ne lehessen az utolsó napig folyamatosan új számanyagot benyújtani és feldolgozni.

51. Az uniós jogalkotó figyelembe vette ezt a körülményt, és az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében az érintett vállalkozás tekintetében a bírságot kiszabó határozat elfogadását megelőző utolsó üzleti év teljes forgalmának egytizedét határozta meg a vállalkozás fizetési képességére vonatkozó referenciaértékként.<sup>32</sup> Mintegy törvényi vélelem áll fenn arra vonatkozóan, hogy a bírság számítása céljából a vállalkozás fizetési képessége megfelel annak, ami a bírságot kiszabó határozat elfogadását megelőző utolsó lezárt üzleti évre vonatkozó bizonyított eladási számaiból megállapítható. Rendszerint ugyanis várható, hogy a vállalkozás ilyen módon megállapított fizetési képessége a bírságot kiszabó határozat elfogadását megelőző hetekben vagy hónapokban lényegesen nem változik, és következésképpen a vállalkozás utolsó lezárt üzleti évre vonatkozó eladási számok megtartják a bizonyító erejüket.

27 — Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 282. pont).

28 — Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ítélet (100/80–103/80, EU:C:1983:158, 119. és 121. pont); Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 280. és 281. pont); Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ítélet (C-76/06 P, EU:C:2007:326, 24. pont); YKK és társai kontra Bizottság ítélet (C-408/12 P, EU:C:2014:2153, 63. pont).

29 — YKK és társai kontra Bizottság ítélet (C-408/12 P, EU:C:2014:2153, 63. pont).

30 — Az 1/2003 rendelet 14. cikke.

31 — A Bizottság az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése szerinti bírságot kiszabó határozatait a kollegialitás elve alapján hozza (lásd a Bizottság eljárási szabályzatának 1. cikkét, valamint az EUSZ 17. cikk (6) bekezdésének b) pontját és az EUMSZ 250. cikket).

32 — Ebben az értelemben továbbá: YKK és társai kontra Bizottság ítélet (C-408/12 P, EU:C:2014:2153, 64. pont, első mondat).

52. Ha azonban az érintett vállalkozás tekintetében az utolsó lezárt üzleti év teljes forgalmának egy meghatározott része (10%-a) minősül a vállalkozás fizetési képességére vonatkozó jogszabályi referenciaértéknek, akkor a pénznem átváltása szempontjából is a referencia-időszak alatt alkalmazandó átlagárfolyamnak kell irányadónak lennie. Csak ez az árfolyam engedi meg ugyanis az eladási számok abban az összefüggésben történő értékelését, amelyből e számok származnak, hiszen ez tükrözi a lehető legjobban az annak idején fennálló gazdasági realitásokat.<sup>33</sup> Erre helyesen mutatott rá a Törvényszék.<sup>34</sup>

53. Az eladási számok bizonyító erejének súlyos torzulását eredményezhetné, ha ezeket a számokat egy későbbi időszakból származó eltérő árfolyamon akarnák átváltani: egy új árfolyam régi számokra való alkalmazása végső soron nem lenne más, mint az alma és a körte összehasonlítása.

54. A Bíróságnak a fellebbezők által hivatkozott ítéleteiből sem állapítható meg semmi, ami arra utalhatna, hogy későbbi árfolyamot – nevezetesen a bírságot kiszabó határozat elfogadásának napján érvényes aktuális napi árfolyamot – kellene figyelembe venni.

55. Jóllehet a Bíróság néhány esetben ténylegesen elismerte, hogy a 10%-os felső határ bizonyos mértékben az árfolyam-ingadozásoktól is védelmet nyújthat az érintett vállalkozások számára.<sup>35</sup> Ez azonban nem önálló célja a felső határnak, hanem valójában annak a védelemnek az egyik vetülete, amelyet az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése nyújt az érintett vállalkozásoknak a túl nagyméretű és aránytalan bírságokkal<sup>36</sup> szemben.

56. Ezenkívül az ítélkezési gyakorlatban eddig tárgyalt esetekben a pénznemek viszonyának olyan változásairól volt szó, amelyek még azon referencia-időszak vége *előtt* következtek be, amelyhez a 10%-os felső határ az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése szerint kapcsolódik.<sup>37</sup> A Bíróság tehát korábbi időszakokra irányította a figyelmét, nem pedig – ahogy a Pilkington a jelen ügyben kéri – előre, a vitatott határozat elfogadását megelőző utolsó üzleti év lezárását *követő* hetekre és hónapokra.

57. A „visszafelé irányuló figyelem” mellett – az „előre irányuló figyelemmel” ellentétben – jó okok szólnak: először is a jogsértés befejezése és a bírságot kiszabó határozat elfogadását megelőző utolsó üzleti év közötti időszak rendszerint több évig tart, és így természetesen érzékenyebb a vállalkozások fizetési képességének a pénznemen alapuló változásaira, mint a jelen ügyben vitatott, a bírságot kiszabó határozat elfogadását közvetlenül megelőző hetek és hónapok. Másodszor csak a „visszafelé irányuló figyelem” esetén lehet olyan terhelhető számanyagból kiindulni, amely – a hozzá tartozó átváltási árfolyamokkal – megfelelő időben rendelkezésre áll annak érdekében, hogy a Bizottság azt a határozathozatala során figyelembe vegye.

33 — Az a kérdés, hogy a cégcsoporthoz tartozó egyes társaságok eladásainak értékét milyen árfolyamon – az érintett üzleti év átlagárfolyamán vagy egy bizonyos napon érvényes árfolyamon – kell figyelembe venni e cégcsoport teljes forgalmának számítása során, nem képezi a jelen eljárás tárgyát, és e kérdést a két fél közül egyik sem tette az eljárás tárgyává semmilyen módon. Ennélfogva a jelen indítványban én sem fogok erre a kérdésre kitérni.

34 — A megtámadott ítélet 415. pontja.

35 — Enso Española kontra Bizottság ítélet (C-282/98 P, EU:C:2000:628, 59. pont); Sarrió kontra Bizottság ítélet (C-291/98 P, EU:C:2000:631, 89. pont); Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582, 606. pont).

36 — Lásd e tekintetben a jelen indítvány fenti 48. pontját a 28. lábjegyzettel.

37 — Ez különösen nyilvánvaló a Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet alapján (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582, 605. pont).

58. Az ítélkezési gyakorlatban az egyetlen olyan támpont, amely az „előre irányuló figyelemre” és ezáltal az aktuális napi árfolyamok valamiféle relevanciájára utalhatna, az Elsőfokú Bíróságnak a Sarrió kontra Bizottság ügyben hozott, hasonlóan régi ítéletében található. Abban az ügyben ugyanis az Elsőfokú Bíróság meggyőződött arról, „hogy a bírság összege – a helyi pénznemre a határozat közzétételének időpontjában érvényes árfolyamon történő átváltással – nem haladja meg a felperes [a határozat meghozatalát megelőző utolsó üzleti évben elért] teljes forgalmának 10%-át”<sup>38</sup>.

59. Amennyire megállapítható, ez az eljárás azonban nem teremtett iskolát. Arról sem vagyok meggyőződve, hogy a Bíróságnak ezt magáévá kellene tennie.

60. Eltekintve a már említett alapvető kifogástól, hogy az aktuális napi árfolyam figyelembevétele esetén régi eladási számokat megengedhetetlen módon nem ugyanabból az időszakból származó új árfolyamon váltanának át, a Sarrió kontra Bizottság ügyben a határozat *közzététele* időpontjának az Elsőfokú Bíróság általi figyelembevétele is teljesen alkalmatlannak és megvalósíthatatlannak tűnik: kartellügyekben a határozat közzétételére rendszerint csak jóval a határozat elfogadása után, sőt néha évekkel később kerül sor. A Bizottságnak tehát egyenesen jöstehetséggel kellene rendelkeznie, ha az ilyen jövőbeli árfolyamot már a határozat meghozatala során figyelembe akarná venni. Az sem állapítható meg, hogy mennyiben nyújt éppen a határozat közzétételének napján irányadó árfolyam felvilágosítást az érintett vállalkozásnak abban a sokkal korábbi időpontban fennálló fizetési képességéről, amikor a Bizottság a bírságot vele szemben kiszabja, és behajtja.

61. Álláspontom szerint a fellebbezők által felvetett probléma megoldását teljesen más síkon kell keresni, mégpedig az uniós költségvetési jogban: ha bebizonyosodik, hogy a vállalkozás fizetési képessége – árfolyam-ingadozások miatt vagy más okokból – a vállalkozás utolsó üzleti évének vége és a Bizottság bírságot kiszabó határozata elfogadásának időpontja között erősen visszaesett, a költségvetési jog megfelelő mechanizmusokat ír elő annak érdekében, hogy az e vállalkozást fenyegető túlterheltséget a Bizottság által kiszabott bírság behajtása keretében figyelembe vegyék.<sup>39</sup> Ezek a mechanizmusok lehető teszik az egyedi esetre szabott megoldások kialakítását, amelyek nagyvonalúbb fizetési határidők biztosításától a követelésről való teljes vagy részleges lemondásig terjednek, minek során mindazonáltal megfelelően figyelembe kell venni a verseny esetleges torzítását (lásd e tekintetben különösen az Unió költségvetési rendelete alkalmazási szabályainak 89. és 91. cikkét<sup>40</sup>).

62. A Pilkingtonnak a tárgyaláson kifejtett álláspontjával ellentétben egyébként semmiképpen sem szól e megoldás ellen az, hogy az uniós költségvetési jogban előírt mechanizmusok csak szélsőséges kivételes esetekben érvényesülnek. A fizetési képességükkel összefüggő összes „rendes” kockázatot, különösen a rendes árfolyamkockázatot ugyanis az érintett vállalkozásoknak maguknak kell viselniük.<sup>41</sup> Erre más helyen még vissza kell majd térni.<sup>42</sup>

63. E körülmények alapján a fellebbezőknek a 10%-os felső határ céljára alapozott érvei nem helytállóak.

38 — Sarrió kontra Bizottság ítélet (T-334/94, EU:T:1998:97, 403. pont).

39 — Ebben az értelemben továbbá: Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ítélet (100/80–103/80, EU:C:1983:158, 135. pont).

40 — Az Unió általános költségvetésére alkalmazandó pénzügyi szabályokról szóló 966/2012/EU, Euratom európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazási szabályairól szóló, 2012. október 29-i 1268/2012/EU felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet (HL L 362., 1. o.).

41 — Ebben az értelemben: Enso Española kontra Bizottság ítélet (C-282/98 P, EU:C:2000:628, 59. pont); Sarrió kontra Bizottság ítélet (C-291/98 P, EU:C:2000:631, 89. pont); Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582, 604. pont).

42 — Lásd e tekintetben a jelen indítvány alábbi 73. pontját.

b) Az egyenlő bánásmód és a jogbiztonság követelménye

64. A fellebbezők a jelen ügyben ezenkívül még az egyenlő bánásmód és a jogbiztonság elvére hivatkoznak. Véleményük szerint ezekből az elvekből is az következik, hogy az átváltás szempontjából nem a Pilkingtonnak a vitatott határozat elfogadását megelőző utolsó lezárt üzleti évére vonatkozó átlagárfolyam a mérvadó, hanem a határozat elfogadásának időpontjában irányadó aktuális napi árfolyam.

i) Az egyenlő bánásmód elve

65. Egyfelől a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék megsértette az egyenlő bánásmód elvét. Álláspontjuk szerint az összes vállalkozást egyenlő bánásmódban kell részesíteni, függetlenül attól a pénznemtől, amelyben a könyveiket vezetik. Ezt a Törvényszék tévesen ítélte meg.

66. Az egyenlő bánásmód elve az uniós jog általános elve, amelyet az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20. és 21. cikke rögzít.<sup>43</sup> Az nem értelmezhető és alkalmazható jogterületenként eltérően.

67. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ezen elv megköveteli, hogy hasonló helyzeteket ne kezeljenek eltérő módon, és hogy az eltérő helyzeteket ne kezeljék ugyanolyan módon, kivéve ha az ilyen bánásmód objektíven igazolható.<sup>44</sup>

68. Ha a Bíróság konkrétan a kartelljogi bírságok kiszabása tekintetében elismeri, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése szerinti 10%-os felső határ valamennyi vállalkozás esetén egyformán alkalmazandó,<sup>45</sup> ez nem más, mint az egyenlő bánásmód elvének következménye.

69. A jelen ügyben szóban forgó probléma tekintetében először meg kell jegyezni, hogy az utolsó üzleti év lezárása és a bírságot kiszabó határozat elfogadásának napja között minden vállalkozás fizetési képessége természetesen még ki lehet téve bizonyos ingadozásoknak. Ilyen ingadozások következhetnek például a forgalom nem várt visszaeséséből, alapulhatnak azonban a pénznemek átváltásában bekövetkező változásokon, különösen akkor, ha egy vállalkozás – mindegy, hogy hol van a székhelye – a forgalmának nagy részét idegen pénznemben éri el.

70. E tekintetben az összes vállalkozás azonos helyzetben van, és az uniós jogalkotó azonos bánásmódban is részesíti őket: az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése szerint ugyanis a fizetési képességben jelentkező ilyen ingadozásokat a 10%-os felső határ számítása tekintetében *nem* veszik figyelembe, függetlenül attól, hogy az érintett vállalkozások a forgalmukat euróban vagy más pénznemben határozzák-e meg. E tekintetben tehát nem állhat fenn az egyenlő bánásmód elvének megsértése.

71. Ezenkívül persze azon vállalkozások esetében, amelyek az eladási számaikat nem euróban, hanem idegen pénznemben állapítják meg, a bírság megfizetésével kapcsolatos *ráfordítás* az utolsó üzleti évük és a Bizottság bírságot kiszabó határozata elfogadásának napja közötti árfolyamváltozások miatt erősebb ingadozásoknak lehet kitéve, mint azon vállalkozások esetében, amelyek a könyveiket euróban vezetik. Ebből a szempontból tehát az euróövezeten kívüli székhellyel rendelkező vállalkozások helyzete talán különbözhet az euróövezetben letelepedett vállalkozások helyzetétől.

43 — Akzo Nobel Chemicals és Akros Chemicals kontra Bizottság ítélet (C-550/07 P, EU:C:2010:512, 54. pont); Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 51. pont); ebben az értelemben már: Ruckdeschel és társai ítélet (117/76 és 16/77, EU:C:1977:160, 7. pont).

44 — Arcelor Atlantique et Lorraine és társai ítélet (C-127/07, EU:C:2008:728, 23. pont); Akzo Nobel Chemicals és Akros Chemicals kontra Bizottság ítélet (C-550/07, EU:C:2010:512, 55. pont); Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 51. pont); P és S ítélet (C-579/13, EU:C:2015:369, 41. pont).

45 — Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 281. pont).

72. Önmagában abból a körülményből azonban, hogy az euróövezeten kívüli székhellyel rendelkező vállalkozásokat a likvid eszközeik pénznemen alapuló ingadozása erőbben érintheti, mint az euróövezeten belüli székhellyel rendelkező vállalkozásokat, nem lehet arra következtetni, hogy e vállalkozásokat megilleti a fizetési képességük újbóli, aktuális napi vizsgálata a bírságot kiszabó bizottsági határozat elfogadásának időpontjában, az akkor érvényes aktuális napi árfolyam alapulvételével.

73. A pénznemen alapuló ilyen ingadozás ugyanis az árfolyamkockázat kifejeződése, amelyet minden vállalkozásnak magának kell viselnie.<sup>46</sup> Az euróövezeten kívül letelepülő vállalkozás éppen úgy tudatosan számol a pénznem kedvezőtlen alakulásának kockázatával, ahogy élvezi a pénznem kedvező alakulásának esetleges előnyeit. Nem megengedhető, hogy egy ilyen vállalkozás önmagában az euróövezeten kívüli székhelyből eredő esetleges hátrányokat az egyenlő bánásmód elvére hivatkozással szelektíven áthárítsa a közösségre.

74. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy a belső piacon működő vállalkozások már az euró bevezetése előtt sem azonos árfolyamkockázatnak voltak kitéve. Igaz az, hogy a Bizottságnak annak idején *valamennyi* vállalkozás esetében el kellett végeznie a pénznem átváltását, mielőtt a bírságot kiszabta velük szemben, ezzel szemben ez ma már csak az euróövezeten kívül letelepedett vállalkozások esetében szükséges. Mindazonáltal a vállalkozásoknak már az euró bevezetése előtt is a pénznem különböző mértékű ingadozásával és következésképpen különböző mértékű árfolyamkockázattal kellett számolniuk annak függvényében, hogy melyik tagállamban telepedtek le.

## ii) A jogbiztonság elve

75. Másrészt a fellebbezők azt állítják, hogy a Törvényszék megsértette a jogbiztonság elvét. Véleményük szerint minden vállalkozásnak lehetősége kell, hogy legyen arra, hogy a Bizottság által kiszabott bírság formájában őt fenyegető pénzügyi terhet a saját pénztermében előre lássa.

76. A jogbiztonság az uniós jog általános elve, amely különösen azt követeli meg, hogy a jogalanyok számára hátrányos következményeket kiváltó szabályozás egyértelmű és pontos legyen, és a jogalanyok annak alkalmazását előre láthassák.<sup>47</sup> Az érdekelték számára lehetővé kell tenni, hogy egyértelműen megismerhessék jogait és kötelezettségeiket, és ezeknek megfelelően járjanak el.<sup>48</sup>

77. Ugyanebben az értelemben a Bíróság konkrétan az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése tekintetében kifejtette, hogy a Bizottság által kiszabott kartelljogi bírságoknak e rendelkezés szerint számszerűsíthető és abszolút felső határa van, ily módon az adott vállalkozással szemben kiszabható bírság maximális összege előre meghatározható.<sup>49</sup>

78. Az előreláthatóság koncepciójában szükségszerűen egy prognózis elem rejlik. A prognózisokat a közelmúltból már rendelkezésre álló adatok alapján megbízhatóbban lehet felállítani, mint még ismeretlen jövőbeli adatok alapján.

46 — Ebben az értelemben: Enso Española kontra Bizottság ítélet (C-282/98 P, EU:C:2000:628, 59. pont); Sarrió kontra Bizottság ítélet (C-291/98 P, EU:C:2000:631, 89. pont); Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582, 604. pont).

47 — Akzo Nobel Chemicals és Akros Chemicals kontra Bizottság ítélet (C-550/07 P, EU:C:2010:512, 100. pont); Ålands Vindkraft ítélet (C-573/12, EU:C:2014:2037, 127. pont); lásd továbbá: Van es Douane Agenten ítélet (C-143/93, EU:C:1996:45, 27. pont); Association nationale d'assistance aux frontières pour les étrangers ítélet (C-606/10, EU:C:2012:348, 76. pont).

48 — ArcelorMittal Luxembourg kontra Bizottság és Bizottság kontra ArcelorMittal Luxembourg és társai ítélet (C-201/09 P és C-216/09 P, EU:C:2011:190, 68. pont); ThyssenKrupp Nirosta kontra Bizottság ítélet (C-352/09 P, EU:C:2011:191, 81. pont); Ålands Vindkraft ítélet (C-573/12, EU:C:2014:2037, 128. pont).

49 — Guardian Industries és Guradian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 55. pont); LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 51. pont); InnoLux kontra Bizottság ítélet (C-231/14 P, EU:C:2015:451, 48. pont).

79. Ennélfogva egy vállalkozás az esetében érvényes, az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése szerinti kartelljogi bírságokra vonatkozó 10%-os felső határt kétségtelenül jobban láthatja előre, ha ezt a felső határt az utolsó lezárt üzleti évére vonatkozó átlagárfolyam figyelembevételével, és nem a bírságot kiszabó határozat elfogadásának időpontjában irányadó jövőbeli, előre még rendelkezésre nem álló aktuális napi árfolyam alapján számítják.

80. Ennek megfelelően teljesen jogosan emelte ki a Törvényszék,<sup>50</sup> hogy a vállalkozásnak a bírságot kiszabó határozat elfogadását megelőző utolsó lezárt üzleti évére vonatkozó EKB átlagárfolyam alkalmazása lényegesen alkalmasabb a jogbiztonság biztosítására, mint egy jövőbeli időpontban, a bírságot kiszabó határozat elfogadásának napján irányadó aktuális napi árfolyam figyelembevétele.

81. Az említett átlagárfolyam ugyanis már az érintett üzleti év végétől rendelkezésre áll, és már nem változik, ezzel szemben az aktuális napi árfolyam jövőbeli kockázatoktól függ, nevezetesen attól az időponttól, amelyet a Bizottság a bírságot kiszabó határozatának elfogadására választani fog, és az abban az időpontban fennálló gazdasági helyzettől. Az átlagárfolyam figyelembevételével tehát minden olyan vállalkozás, amellyel szemben a Bizottság kartelltevékenység miatt eljárást indít, már az eljárást befejező határozat meghozatala előtt pontosan ki tudja számítani, hogy maximálisan milyen euró összeget fog kitenni egy adott esetben fizetendő bírság.

82. A fellebbezők azt kifogásolják, hogy a forgalmukat nem euróban megállapító vállalkozások az esetlegesen fizetendő kartelljogi bírsággal kapcsolatos pénzügyi ráfordításukat kevésbé láthatják előre, mint a könyveiket euróban vezető vállalkozások.

83. Ez a bizonytalanság azonban az átváltási árfolyamkockázatból ered, amelyet az euróövezeten kívül letelepedett vállalkozásoknak – ahogy már említettem<sup>51</sup> – mindig maguknak kell viselniük. Ezenkívül egy előrelátó vállalkozásnak a kilátásban lévő kötelezettségekről mindig abban a pénznemben kell gondoskodnia, amelyben ezeket a kötelezettségeket a jövőben ki kell egyenlíteni. E tekintetben nincs lényeges különbség a Bizottság által esetlegesen kiszabandó kartelljogi bírság és azon polgári jogi felelősségi kockázatok között, amelyek adott esetben a nemzeti bíróságok előtti perekben hárulnak az érintett vállalkozásra.

84. Amennyiben a Bizottság egy vállalkozás ellen az 1/2003 rendelet szerinti eljárást indít annak egy kartellben való vélt részvétele miatt, a vállalkozás saját érdekében áll, hogy már ezen eljárás alatt az utolsó lezárt üzleti évre vonatkozó saját eladási számai alapján euróban tartalékokat képezzen az adott esetben fizetendő bírságra, vagy legalább pénzügyi intézetekkel kötött megállapodások útján biztosítsa, hogy a bírságot kiszabó határozat elfogadásának időpontjában euróban rendelkezni fog a szükséges likviditással az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése szerinti 10%-os felső határ mértékéig.

85. Ha az érintett vállalkozás nem tesz efféle intézkedéseket, végső soron az árfolyam alakulására vonatkozó spekulációs ügyletbe bocsátkozik, és tudatosan számol a veszéllyel, hogy később az esetleges bírság megfizetéséhez szükséges devizát kevésbé kedvező feltételekkel szerezheti be, mint a bírságot kiszabó határozat elfogadását megelőző utolsó üzleti év lezárásakor.

50 — A megtámadott ítélet 420. pontja.

51 — Lásd a jelen indítvány fenti 73. pontját.

86. Ahogy a Bíróság más összefüggésben már megállapította, az árfolyam-ingadozások esetében egy véletlen faktorról van szó, amelynek hatása lehet előnyös és hátrányos is.<sup>52</sup> Az ilyen árfolyam-ingadozások létezése önmagában nem eredményezheti egy jogszerűen kiszabott bírság aránytalanságát.<sup>53</sup>

### 3. Közbenső következtetés

87. Mindent egybevetve nem ellentétes sem az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdése második albekezdésének céljával, sem az egyenlő bánásmód és a jogbiztonság általános elvével, ha a pénznemek átváltása során a kartelljogi bírságokra vonatkozó 10%-os felső határ meghatározása keretében az érintett vállalkozás tekintetében a bírságot kiszabó határozat elfogadását megelőző utolsó lezárt üzleti évre vonatkozó átlagárfolyamot veszik alapul. A Törvényszék erre vonatkozó következtetése<sup>54</sup> nem minősül téves jogalkalmazásnak. Ennek megfelelően a második jogalap megalapozatlan.

### *C – Különböző általános jogelvekről és jogállami megfontolásokról (harmadik jogalap)*

88. A fellebbezők a harmadik jogalapot azon különböző általános jogelveknek és jogállami megfontolásoknak szentelik, amelyeknek Törvényszék általi megsértését kifogásolják. E jogalappal a fellebbezők a megtámadott ítéletnek egyrészt a 396–402. pontját, másrészt a 434., 438. és 440–444. pontját támadják. Ennek során a harmadik jogalap első része kizárólag azokra a jogi követelményekre vonatkozik, amelyek az egyenlő bánásmód és az arányosság elvéből következnek (lásd erre vonatkozóan rögtön az 1. szakaszt), ezzel szemben a második rész a Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogkörével foglalkozik (lásd az alábbi 2. szakaszt).

89. A fellebbezőknek az e jogalap két részére vonatkozó érvelése szempontjából lényeges szerepet játszik egy vállalati tanácsadó társaságnak a Pilkington által az elsőfokú bírósági eljárásban előterjesztett tanulmánya. A fellebbezők úgy vélik, hogy ebből a tanulmányból azt a következtetést lehet levonni, hogy a Pilkington pénzügyi helyzete a Bizottság által kiszabott bírság következtében jelentősen romlott.

90. Előre jelzem, hogy a Törvényszék eljárása e tanulmány tekintetében teljesen megfelelő volt, és jogilag nem kifogásolható. A Törvényszék az említett tanulmányt helyesen csak a korlátlan felülvizsgálat céljából vette figyelembe, amelynek keretében lehetősége van arra, hogy olyan tényeket és bizonyítékokat is figyelembe vegyen, amelyek csak a megtámadott határozat elfogadását követően merültek fel.<sup>55</sup> Ezzel szemben a Törvényszék ezt a tanulmányt – szintén teljesen helyesen – a megtámadott határozat jogszerűségének vizsgálata során figyelmen kívül hagyta, mivel ennek során csak olyan elemeket lehet figyelembe venni, amelyek a határozat meghozatalának időpontjában a Bizottság számára is rendelkezésre álltak.<sup>56</sup>

52 — Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582, 604. pont).

53 — Enso Española kontra Bizottság ítélet (C-282/98 P, EU:C:2000:628, 59. pont); Sarrió kontra Bizottság ítélet (C-291/98 P, EU:C:2000:631, 89. pont); Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582, 604. pont).

54 — A megtámadott ítéletnek a 415. és 416. pontjával összefüggésben értelmezett 421. pontja.

55 — Galp Energía España és társai kontra Bizottság ítélet (C-603/13 P, EU:C:2016:38, 72. pont).

56 — Franciaország kontra Bizottság ítélet (15/76 és 16/76, EU:C:1979:29, 7. pont); Crispoltoni és társai ítélet (C-133/93, C-300/93 és C-362/93, EU:C:1994:364, 43. pont); IECC kontra Bizottság ítélet (C-449/98 P, EU:C:2001:275, 87. pont); Schindler Holding és társai kontra Bizottság ítélet (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 31. pont).

## 1. Az egyenlő bánásmód és az arányosság elve (a harmadik jogalap első része)

91. A fellebbezők először azt kifogásolják, hogy a Törvényszék tévesen ítélte meg az egyenlő bánásmód és az arányosság általános elvére vonatkozó jogi követelményeket. A „szembetűnő különbséget” kifogásolják azon terhelés tekintetében, amelyet a Bizottság által kiszabott szankciók a kartell egyes résztvevői számára jelentenek. A Pilkington úgy véli, hogy sokkal keményebben büntették, mint a kartell többi résztvevőjét, mivel a vele szemben kiszabott bírság a teljes forgalmának sokkal nagyobb hányadát teszi ki, mint a kartell többi résztvevője esetében, amelyek nagyobb termékvalasztékkal rendelkeznek.

92. Helytállóan emlékeztetett a Törvényszék ebben az összefüggésben arra,<sup>57</sup> hogy az érintett vállalkozásokkal szemben kiszabott bírságok végső összegének nem kell szükségszerűen tükröznie a közöttük fennálló, a teljes vagy releváns forgalmukra vonatkozó különbségeket.<sup>58</sup> Az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében szereplő 10%-os felső határtól eltekintve ugyanis a kartelljogi bírság kiszámítása nem olyan mechanikus folyamat, amelynek során a szankciónak szükségszerűen meghatározott arányban kellene állnia az összes érintett vállalkozás teljes forgalmával.

93. Jóllehet igaz az, hogy a Bizottság a kartelljogi bírságoknak az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdése első albekezdésének a) pontja szerinti kiszabásakor a mérlegelési jogkörének gyakorlása során nem dönthet teljesen szabadon, hanem lehetőség van bírósági felülvizsgálatra a tekintetben, hogy a Bizottság figyelembe vette-e az uniós jog általános jogelveit és az uniós szinten biztosított alapvető jogokat,<sup>59</sup> különösen az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét.<sup>60</sup>

94. Mindazonáltal a Törvényszék a jelen ügyben sem az egyik, sem a másik elvre vonatkozó jogi követelményeket nem ítélte meg tévesen.

### a) Az egyenlő bánásmód elvére vonatkozó jogi követelmények

95. Először is az egyenlő bánásmód elve – ahogy már kifejtettem<sup>61</sup> – kimondja, hogy hasonló helyzeteket nem lehet eltérő módon kezelni, és az eltérő helyzeteket nem lehet ugyanolyan módon kezelni, kivéve ha az ilyen bánásmód objektíve igazolható.

96. A kartelltevékenység szankcionálása során rendszerint teljesül az egyenlő bánásmód elve, ha a velük szemben kiszabott bírságok kiszámítása során a kartell összes résztvevőjét azonos szempontok szerint kezelik<sup>62</sup>, így *minőségileg* ugyanazon kartelltevékenység tekintetében nem értékelnek két mérce alapján.<sup>63</sup> Ennek során nem jelenti az egyenlő bánásmód elvének megsértését önmagában az, ha egy

57 — A megtámadott ítélet 397. pontja.

58 — Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 312. pont).

59 — Az Alapjogi Charta 51. cikke (1) bekezdésének első mondata; kiegészítőleg lásd az 1/2003 rendelet (37) preambulumbekkezdésében szereplő deklaratív utalást, miszerint ezt a rendeletet a Chartában rögzített jogok és alapelvek tiszteletben tartásával kell értelmezni és alkalmazni.

60 — Ebben az értelemben: Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 304. és 309. pont); Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság ítélet (C-628/10 P és C-14/11 P, EU:C:2012:479, 58. pont); Guardian Industries és Guardian Europe kontra Bizottság ítélet (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 62. pont).

61 — Lásd e tekintetben a jelen indítvány fenti 66. és 67. pontját.

62 — Ebben az értelemben: Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság ítélet (C-628/10 P és C-14/11 P, EU:C:2012:479, 58. pont), amely szerint a bírság összegének megállapítása érdekében eltérő számítási módszerek alkalmazása nem járhat az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodásban vagy összehangolt magatartásban részt vevő vállalkozások közötti hátrányos megkülönböztetéssel.

63 — Lásd e tekintetben: az Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság egyesített ügyekre vonatkozó indítványom (C-628/10 P és C-14/11 P, EU:C:2012:11, 57. pont).

vállalkozással szemben kiszabott bírság végső soron a vállalkozás teljes forgalmának mintegy 10%-át teszi ki, tehát megközelíti vagy akár el is éri a jogszabályban rögzített felső határt (az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése), míg a kartell más résztvevői esetében ez a hányad alacsonyabb.<sup>64</sup>

97. Mindazonáltal a jelen ügyben a fellebbezők különleges bánásmódot szeretnének elérni a Pilkington számára olyan módon, hogy a vele szemben kiszabott bírságot a teljes forgalmának egy kisebb hányadára csökkentsék. A fellebbezők értelemszerűen azt kifogásolják, hogy a Törvényszék megtagadta tőlük ezt a különleges bánásmódot.

98. A bírság klasszikus számítási módszerétől való eltérés adott esetben akkor lehet indokolt, ha a Bizottság által a 2006. évi iránymutatás alapján alkalmazott számítási módszer nem tesz lehetővé megfelelő különbségtételt a kartell egyes résztvevőivel szemben kiszabott bírságok között a kartellben való egyedi részvételük időtartama és súlya, valamint az esetleges enyhítő vagy súlyosító körülmények tekintetében.<sup>65</sup> A jelen ügyben azonban nem állnak fenn erre vonatkozó támpontok, és a fellebbezők sem adtak elő semmi ilyesmit.

99. Végső soron a tények és bizonyítékok értékelésének kérdése az, hogy egyébként a Pilkington helyzete különleges körülmények alapján jelentősen különbözik-e a kartell többi résztvevőjének helyzetétől, és hogy ennél fogva ez a különbség szükségessé teszi-e a különleges bánásmódot a bírság kiszámítása során. Ennek értékelése az állandó ítélkezési gyakorlat szerint<sup>66</sup> kizárólag a Törvényszék feladata, és ezt a fellebbezési eljárás szakaszában a Bíróság – a tények vagy bizonyítékok esetleges elferdítésének esetét kivéve – újból nem vizsgálhatja, e kivételre azonban a jelen ügyben nem hivatkoznak.

100. Csak a teljesség kedvéért kiegészítőleg utalok arra, hogy a Pilkingtonnak a járműipari üvegre való erős specializációja és a kartell többi résztvevőjéhez képest kisebb termékválasztéka önmagában véve nem tűnik számomra elégségesnek ahhoz, hogy a Pilkingtonnal szembeni bírság kiszámítása során különleges mércét alkalmazzanak. Ellenkezőleg, a Bizottság jogosan mutatott rá arra, hogy egy, a Pilkingtonhoz hasonló vállalkozás, amely a teljes forgalmának egy különösen nagy hányadát a kartellel érintett termékekkel éri el, megfelelően erősebben profitál a kartell résztvevői által az összejátszásra irányuló magatartásukból húzott esetleges haszonból. E körülmények alapján semmiképpen nem minősül igazságtalannak, ha a Bizottság által kiszabott bírság e vállalkozás teljes forgalmának magasabb hányadát teszi ki, mint a kartell többi résztvevője esetében.

101. Ezt a következtetést az sem kérdőjelezi meg, hogy a Bizottság a múltban egyes esetekben csökkentette a bírságot annak érdekében, hogy figyelembe vegye a kartell egyes résztvevői üzleti modelljének sajátosságait. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint ugyanis a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlata nem szolgál a versenyjogi bírságok megállapításának jogi háttereként.<sup>67</sup>

102. Konkrétan a fellebbezők által hivatkozott Almamet-ügyet illetően annak a vállalkozásnak a helyzetét olyan sajátosságok jellemezték, amelyek a Pilkingtonra – legalábbis az uniós bíróságok számára rendelkezésre álló információk szerint – nem ugyanolyan mértékben igazak.<sup>68</sup>

64 — Putters International kontra Bizottság ítélet (T-211/08, EU:T:2011:289, 74. pont).

65 — Ebben az értelemben: Putters International kontra Bizottság ítélet (T-211/08, EU:T:2011:289, 75. pont); lásd ezenkívül az Európai Parlament 2015. március 10-i állásfoglalását a Bizottság által az Európai Unió 2013. évi versenypolitikájáról előterjesztett 2014. május 6-i éves jelentésről (P8\_TA(2015)0051 parlamenti állásfoglalás, 29. pont).

66 — Lásd többek között: Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 177. pont); Dole Food és Dole Fresh Fruit Europe kontra Bizottság ítélet (C-286/13 P, EU:C:2015:184, 58. pont); Toshiba Corporation kontra Bizottság ítélet (C-373/14 P, EU:C:2016:26, 40. és 41. pont).

67 — JCB Service kontra Bizottság ítélet (C-167/04 P, EU:C:2006:594); Telefónica és Telefónica de España kontra Bizottság ítélet (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 189. pont); LG Display és LG Display Taiwan kontra Bizottság ítélet (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 67. pont).

68 — Ahogy a Törvényszék a Novácke chemické závody kontra Bizottság ítéletben (T-352/09, EU:T:2012:673, 139. pont) kiemeli, az Almamet vállalkozás helyzetét különösen az jellemezte, hogy „nagy értékű alapanyagok kereskedelme terén tevékenyked[ett] kis haszonkulccsal”.

103. Az egyenlő bánásmód elvére vonatkozó jogi követelmények megsértésével kapcsolatos kifogást tehát megalapozatlanként el kell utasítani.

b) Az arányosság elvére vonatkozó jogi követelmények

104. Az arányosság elvét illetően, amely az Alapjogi Charta 49. cikkének (3) bekezdése szerint alapjogi státusszal rendelkezik,<sup>69</sup> a kartelltevékenység miatti bírságkiszabás során ezt is – elismerten – figyelembe kell venni.<sup>70</sup>

105. A fellebbezők itt végső soron azt kifogásolják, hogy a Bizottság által kiszabott bírság és a Pilkington teljes forgalma közötti viszony tekintetében a Törvényszék nem vette figyelembe az arányosságra vonatkozó jogi követelményeket.

106. Főszabály szerint a már említett,<sup>71</sup> az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése szerinti 10%-os jogszabályi felső határ biztosítja, hogy a kartell résztvevőivel szemben a Bizottság által kiszabott bírságok megfelelő arányban állnak a fizetési képességükkel, és hogy nem szabnak ki túl nagy méretű és aránytalan bírságokat.<sup>72</sup> Amennyiben ezt a felső határt betartják, az a vélelem áll fenn, hogy a bírság *nem* veszi igénybe aránytalanul az érintett vállalkozás fizetési képességét.

107. Önmagából abból a körülményből, hogy a bírság – esetleg akár jelentős – pénzügyi terhet jelent az érintett vállalkozás számára, és a pénzügyi erejének átmeneti gyengülését eredményezi, semmiképpen sem lehet arra következtetni, hogy a bírság aránytalanul magas. Ellenkezőleg, a vállalkozással szemben bírság formájában kiszabott szankciónak érzékelhetőnek *kell* lennie annak érdekében, hogy a speciális és általános elrettentő hatását kifejthesse (lásd e tekintetben a 2006. évi iránymutatás 4. pontját is). Ez a cél megghiúsulna, ha egy vállalkozás a vele szemben kiszabott szankciót mintegy „a portókasszából” ki tudná fizetni.

108. Ha az érintett vállalkozás pénzügyi erejének a kartelljogi bírság miatt esetlegesen várható gyengülését akarják alapul venni e szankció csökkentéséhez, ez egyébként azzal az abszurd következménnyel járna, hogy az említett vállalkozást jogosulatlan pénzügyi előnnyel jutalmaznák a versenyszabályok általa elkövetett súlyos megsértéséért.<sup>73</sup> Amennyiben egy vállalkozásnál váratlanul fizetési nehézségek lépnek fel, az uniós költségvetési jog – ahogy már említettem<sup>74</sup> – megfelelő megoldásokat ír elő.

109. E körülmények alapján az arányosság elvére vonatkozó jogi követelmények megsértésével kapcsolatos kifogás ugyanúgy megalapozatlan, mint az egyenlő bánásmód elvére vonatkozó kifogás.

69 — Lásd e tekintetben: a Schindler Holding és társai kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványom (C-501/11. P, EU:C:2013:248, 222. pont).

70 — Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 319. pont); Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 365. pont).

71 — Lásd e tekintetben a második jogalapra vonatkozó fenti fejtegetéseimet, különösen a jelen indítvány 48. pontját.

72 — Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ítélet (100/80–103/80, EU:C:1983:158, 119. és 121. pont); Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 280. és 281. pont); Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ítélet (C-76/06 P, EU:C:2007:326, 24. pont); YKK és társai kontra Bizottság ítélet (C-408/12 P, EU:C:2014:2153, 63. pont).

73 — Ebben az értelemben: Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 327. pont); SGL Carbon kontra Bizottság ítélet (C-308/04 P, EU:C:2006:433, 105. pont); KME Germany és társai kontra Bizottság ítélet (C-389/10 P, EU:C:2011:816, 103. pont); ugyanebben az értelemben már: IAZ International Belgium és társai kontra Bizottság ítélet (96/82–102/82, 104/82, 105/82 és 110/82, EU:C:1983:310, 54. és 55. pont).

74 — Lásd a jelen indítvány fenti 61. pontját.

## 2. A Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása (a harmadik jogalap második része)

110. Végül a fellebbezők e harmadik jogalap keretében azt kifogásolják, hogy a Törvényszék az 1/2003 rendelet 31. cikkével összefüggésben értelmezett EUMSZ 261. cikk szerinti korlátlan felülvizsgálati jogkörét nem a szükséges intenzitással gyakorolta.

111. A kifogás alapját itt elsősorban a megtámadott ítélet 442. és 443. pontjában szereplő fejtegetések képezik, amelyekben a Törvényszék a Bizottság által kiszabott bírságot az érintett vállalkozásra kifejtett negatív pénzügyi hatásai miatt csak „rendkívüli körülmények esetén” akarja csökkenteni, „ha ezt magasabb rendű érdek indokolja”<sup>75</sup>. A fellebbezők véleménye szerint a Törvényszék ezzel a kijelentésével jogellenes módon a korlátlan felülvizsgálati jogkörének túlságosan „felületes gyakorlására” szorítkozott.<sup>76</sup>

112. A korlátlan felülvizsgálati jogkör Törvényszék általi gyakorlását a Bíróság csak nyilvánvaló hibák tekintetében vizsgálja felül.<sup>77</sup> Egyrészt akkor beszélhetünk ilyen hibáról, ha a Törvényszék tévesen ítélte meg az EUMSZ 261. cikk szerinti jogköreinek terjedelmét,<sup>78</sup> másrészt, ha nem foglalkozott átfogóan minden releváns szemponttal,<sup>79</sup> harmadrészt pedig, ha helytelen jogi kritériumokat vett alapul,<sup>80</sup> nem utolsósorban az egyenlő bánásmód<sup>81</sup> és az arányosság elvére<sup>82</sup> tekintettel.

113. A fellebbezők által itt felhozott, a „pleine juridiction” tekintetében fennálló felületes megközelítésre vonatkozó kifogás az első kategóriába esik: végső soron azt kifogásolják, hogy a Törvényszék tévesen ítélte meg az EUMSZ 261. cikk szerinti jogköreinek terjedelmét.<sup>83</sup>

114. Valójában ezek a jogkörök igen széles körűek: A Törvényszék az EUMSZ 261. cikk szerint a Bizottság által kiszabott kartelljogi bírság jogszerűségének egyszerű vizsgálatán túl felhatalmazással rendelkezik arra, hogy e bírság összegének meghatározása tekintetében a Bizottság értékelését a saját értékelésével helyettesítse.<sup>84</sup> A Törvényszék tehát jogosult arra, hogy a bírságot tisztán célszerűségi megfontolásokból a megtámadott határozat előzetes megsemmisítése nélkül törölje, csökkentse vagy növelje.<sup>85</sup> A korlátlan felülvizsgálati jogkör gyakorlása következésképpen nem feltételezi szükségszerűen a téves jogalkalmazás megállapítását.

75 — A megtámadott ítélet 442. pontja.

76 — Az eljárás nyelvén: „a »light touch« review”.

77 — Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P és C-219/00 P, EU:C:2004:6, 365. pont).

78 — Lásd e tekintetben: a Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványom (C-105/04 P, EU:C:2005:751, 137. pont); a Schindler Holding és társai kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványom (C-501/11 P, EU:C:2013:248, 190. pont); ugyanebben az értelemben: Schindler Holding és társai kontra Bizottság ítélet (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 155. és 156. pont); Kone és társai kontra Bizottság ítélet (C-510/11 P, EU:C:2013:696, 40. és 42. pont).

79 — Baustahlgewebe kontra Bizottság ítélet (C-185/95 P, EU:C:1998:608, 128. pont); Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 244. és 303. pont); Papierfabrik August Koehler és társai kontra Bizottság ítélet (C-322/07 P, 327/07 P és C-338/07 P, EU:C:2009:500, 125. pont).

80 — Baustahlgewebe kontra Bizottság ítélet (C-185/95 P, EU:C:1998:608, 128. pont); Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ítélet (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P és C-213/02 P, EU:C:2005:408, 244. és 303. pont); Papierfabrik August Koehler és társai kontra Bizottság ítélet (C-322/07 P, 327/07 P és C-338/07 P, EU:C:2009:500, 125. pont).

81 — Weig kontra Bizottság ítélet (C-280/98 P, EU:C:2000:627, 63. és 68. pont); Sarrió kontra Bizottság ítélet (C-291/98 P, EU:C:2000:631, 97. és 99. pont); Alliance One International és Standard Commercial Tobacco kontra Bizottság ítélet (C-628/10 P és C-14/11 P, EU:C:2012:479, 58. pont).

82 — E.ON Energie kontra Bizottság ítélet (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 126. pont); Schindler Holding és társai kontra Bizottság ítélet (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 165. pont).

83 — Korábban, a harmadik jogalap első részében már foglalkoztam azokkal a jogi követelményekkel, amelyek az egyenlő bánásmód és az arányosság elvéből következnek (lásd a jelen indítvány fenti 91–109. pontját).

84 — Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582, 692. pont); KME Germany és társai kontra Bizottság ítélet (C-389/10 P, EU:C:2011:816, 130. pont); AC-Treuhand kontra Bizottság ítélet (C-194/14 P, EU:C:2015:717, 74. pont); Galp Energía España és társai kontra Bizottság ítélet (C-603/13 P, EU:C:2016:38, 75. pont).

85 — Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ítélet (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P és C-254/99 P, EU:C:2002:582, 692. pont); Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ítélet (C-534/07 P, EU:C:2009:505, 86. pont).

115. A Törvényszék a számára az EUMSZ 261. cikk keretében rendelkezésre álló e lehetőségnek mindenképpen tudatában volt.<sup>86</sup> A Törvényszék semmiképpen sem abból indult ki, hogy a Bizottság által kiszabott bírságot csak rendkívül körülmények esetén *csökkentheti* egyáltalán. Valójában azt feltételezte, hogy az ilyen csökkentés konkrétan az érintett vállalkozás pénzügyi erejének állítólagos gyengülése miatt csak rendkívüli körülmények esetén *célszerű*.

116. Más szavakkal a Törvényszék a jelen ügyben igenis foglalkozott a Pilkington a pénzügyi erejének romlására vonatkozó érveivel, beleértve a Pilkington által benyújtott, egy vállalati tanácsadó társaság által készített tanulmányt. Ennek során azonban a Törvényszék nem – tévesen értelmezett – jogi megfontolásokból, hanem kizárólag *célszerűségi megfontolásokból* döntött a bírság csökkentése ellen. Ez különösen nyilvánvaló, ha azt a háttérrel vizsgáljuk, amelynek alapján a Törvényszék a „rendkívüli körülményekre” vonatkozó fejtegetéseit teszi: a Törvényszéket az foglalkoztatja, hogy az uniós versenypolitika hatékonysága sínylené meg, ha a kartelljogi bírságok nem jelentenének bizonyos szírgort az érintett vállalkozások számára.<sup>87</sup>

117. Az efféle megfontolás – ahogy fent már utaltam rá<sup>88</sup> – jogi szempontból nem kifogásolható. Ez egyébként teljes mértékben az uniós versenypolitikának a Bizottság által a 2006. évi iránymutatásában meghatározott irányvonalába illeszkedik.<sup>89</sup> Jóllehet az ilyen iránymutatások nem lehetnek kötelező erejűek a bíróságok számára, az uniós bíróságok azonban meríthetnek belőlük a korlátlan felülvizsgálati jogkörük gyakorlása során.<sup>90</sup>

118. Mindent egybevetve tehát a Törvényszék megfelelően gyakorolta a korlátlan felülvizsgálati jogkörét. A bírságnak az arányosság tekintetében történő további megítélésére a Bíróság fellebbviteli bíróságként főszabály szerint nem jogosult. A Bíróság eljárása csak igen kivételesen megengedett, mégpedig akkor, ha „a szankció mértéke nem csupán nem megfelelő, hanem oly mértékben eltúlzott, hogy az már aránytalan”<sup>91</sup>. A jelen ügyben azonban nem állnak fenn a jogsértés és a szankció közötti ennyire kirívó és nyilvánvaló – a Bíróság mint fellebbviteli bíróság általi helyesbítést szükségessé tevő – aránytalanságra vonatkozó támpontok.

119. Következésképpen a harmadik jogalap ezen utolsó része is eredménytelen. Ezzel az egész harmadik jogalap megalapozatlan.

## D – Összefoglalás

120. Mivel a fellebbezők által hivatkozott jogalapok egyikének sem lehet helyt adni, a fellebbezést teljes egészében el kell utasítani.

86 — Lásd különösen a megtámadott ítélet 431., 432. és 434. pontját.

87 — A megtámadott ítélet 441. pontja.

88 — Lásd a jelen indítvány fenti 106–108. pontját.

89 — Lásd különösen a 2006. évi iránymutatás 35. pontját: „Különleges körülmények fennállása esetén a Bizottság, kérelemre, figyelembe veheti a vállalkozás adott szociális és közgazdasági [helyesen: sajátos társadalmi és gazdasági] környezetben fennálló fizetési képességének hiányát. Ezen a címen a Bizottság nem csökkenti a bírságot csupán a vállalkozás kedvezőtlen vagy veszteséges pénzügyi helyzetének megállapítása miatt. A bírság csak abban az esetben csökkenthető, ha objektív bizonyíték szolgál arra, hogy a bírság kiszabása – a jelen Iránymutatásban meghatározott feltételek mellett – visszavonhatatlanul veszélybe sodorná a vállalkozás gazdasági életképességét, és aktív eszközeit értéküktől megfosztaná [helyesen: teljesen megfosztaná].”

90 — Bizottság kontra Verhuizingen Coppens ítélet (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 80. pont); Galp Energía España és társai kontra Bizottság ítélet (C-603/13 P, EU:C:2016:38, 90. pont).

91 — E.ON Energie kontra Bizottság ítélet (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 125. és 126. pont); Schindler Holding és társai kontra Bizottság ítélet (C-501/11 P, EU:C:2013:522, 164. és 165. pont); Telefónica és Telefónica de España kontra Bizottság ítélet (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 205. pont).

## **VI – Költségek**

121. Eljárási szabályzata 184. cikkének (2) bekezdése értelmében a fellebbezés elutasítása esetén a Bíróság határoz a költségekről.

122. Az eljárási szabályzat 184. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 138. cikkének (1) és (2) bekezdéséből következik, hogy a Bíróság a peresztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte; több peresztes fél esetén a Bíróság határoz a költségek megosztásáról. Mivel a fellebbezők peresztesek lettek, a Bizottság kérelmének megfelelően a fellebbezőket kell kötelezni a költségek viselésére. Tekintettel arra, hogy a fellebbezést együtt nyújtották be, e költségeket egyetemleges kötelezettként viselik.

## **VII – Véggövetkeztetések**

123. A fenti megfontolások alapján azt javaslom a Bíróságnak, hogy a következőképpen határozzon:

- 1) A Bíróság a fellebbezést utasítsa el.
- 2) A fellebbezők viseljék egyetemlegesen az eljárás költségeit.